

5. **Карамушка В. І.** Екологічна збалансованість стратегічних ініціатив і проектів (інтегрування довкільних аспектів у стратегічне планування та проектну діяльність) : практ. посіб. / Віктор Карамушка. – К. : К.І.С., 2012. – 138 с.

6. **Палехов Д. О.** Правові засади стратегічної екологічної оцінки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Палехов Дмитро Олексійович. – К., 2009. – 241 с.

7. **Стратегія** розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року : проект. – Режим доступу : oblrada.dp.ua/strateg.

8. **Хотулева М. В.** Стратегическая экологическая оценка для развития регионального и муниципального планирования : пособие для практиков / [М. В. Хотулеева, Е. В. Пивцакова, В. Н. Виниченко и др.]. – М. : ЭкоЛайн, 2006. – 61 с.

9. **Чернихівська А. В.** Особливості запровадження стратегічної екологічної оцінки до практики регіонального управління / А. В. Чернихівська // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 3. – Т. 1. – С. 238 – 243.

10. **Handbook** of strategic environmental assessment / ed. by B. Sadler [et al.]. – London : Earthscan, 2011. – 621 p.

11. **Noble B.** Regional Strategic Environmental Assessment (R-SEA). Methodological Guidance and Good Practice / Bram Noble, Jill Harriman. – Canada : University of Saskatchewan, 2008. – 59 p.

List of references

1. **Ashykova E. I.** Stratehichna ekolohichna otsinka yak skladnyk mekhanizmu rehuliuvannia stanu dovkillia / E. I. Ashykova // Stratehichni priorytety. – 2009. – № 3 (12). – S. 211 – 216.

2. **Dyusik I.** Strategicheskaya ekologicheskaya otsenka kontseptsiy regionalnogo razvitiya. Tom 1: metodologiya / Iri Dyusik, Daniel Roseki, Voytseh Vynalek. – Rezhym dostupu : archive.rec.org/REC/Programs/Environmental Assessment/pdf/Czech_SEA_Meth_RU.pdf.

3. **Zvit** pro stratehichnu ekolohichnu otsinku Stratehii rozvytku Dnipropetrovskoi oblasti na period do 2020 roku : proekt. – Rezhym dostupu : oblrada.dp.ua/strateg.

4. **Instrumenty** rehionalnoho rozvytku v Ukraini : navch. posib. / O. V. Berdanova [ta in.] ; za red. V. M. Vakulenka, O. V. Berdanovoi. – K. : NADU, 2013. – 286 s.

5. **Karamushka V. I.** Ekolohichna zbalansovanist stratehichnykh initiativ i proekтив (intehruvannia dovkilnykh aspektiv u stratehichne planuvannia ta proektnu diialnist) : prakt. posib. / Viktor Karamushka. – K. : K.I.S., 2012. – 138 s.

6. **Palekhov D. O.** Pravovi zasady stratehichnoi ekolohichnoi otsinky : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.06 / Palekhov Dmytro Oleksiovych. – K., 2009. – 241 s.

7. **Stratehiiia** rozvytku Dnipropetrovskoi oblasti na period do 2020 roku : proekt. – Rezhym dostupu : oblrada.dp.ua/strateg.

8. **Hotuleva M. V.** Strategicheskaya ekologicheskaya otsenka dlya razvitiya regionalnogo i munitsipalnogo planirovaniya : posobie dlya praktikov / [M. V. Hotuleva, E. V. Pivtsakova, V. N. Vinichenko i dr.]. – M. : Ekolayn, 2006. – 61 s.

9. **Chernykhivska A. V.** Osoblyvosti zaprovadzhennia stratehichnoi ekolohichnoi

otsinky do praktyky rehionalnoho upravlinnia / A. V. Chernykhivska // Mekhanizm rehuliuvannia ekonomiky. – 2010. – № 3. – T. 1. – S. 238 – 243.

10. **Handbook** of strategic environmental assessment / ed. by B. Sadler [et al.]. – London : Earthscan, 2011. – 621 p.

11. **Noble B.** Regional Strategic Environmental Assessment (R-SEA). Methodological Guidance and Good Practice / Bram Noble, Jill Harriman. – Canada : University of Saskatchewan, 2008. – 59 p.

Надійшла до редколегії 28.11.14

УДК 351

Олексій ОБОЛЕНСЬКИЙ, Наталія ОБУШНА

Національна академія державного управління
при Президентові України

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ФОРМАЦІЙНОГО ТА ЦІВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Розкриваються змістовні аспекти формаційної та цивілізаційної парадигм пізнання суспільних процесів. Конкретизуються особливості змішаної формації та солідаристичної цивілізації розвитку людства. Обґрунтовується адекватність основних положень змішаної формації та солідаристичної цивілізації засадам публічного управління та визначаються його характерні ознаки в умовах транзитивного суспільства.

Ключові слова: публічне управління, солідаристична цивілізація, змішана формація, модернізація, цивілізаційна модернізація, формаційна модернізація.

Алексей Оболенский, Наталья Обушная. Публичное управление в условиях формационного и цивилизационного развития Украины

Раскрываются содержательные аспекты формационной и цивилизационной парадигм познания общественных процессов. Конкретизируются особенности смешанной формации и солидаристической цивилизации развития человечества. Обосновывается адекватность основных положений смешанной формации и солидаристической цивилизации основам публичного управления и определяются его характерные признаки в условиях транзитивного общества.

Ключевые слова: публичное управление, солидаристическая цивилизация, смешанная формация, модернизация, цивилизационная модернизация, формационная модернизация.

Oleksii Obolenskyi, Nataliia Obushna. Public administration under the conditions of formational and civilizational development of Ukraine

The article deals with substantial aspects of the formation and civilization paradigms of knowledge of social processes. Specified features mixed formations and solidaristic development of civilization of mankind. The adequacy guidelines of

© Оболенський О. Ю., Обушна Н. І., 2014

the mixed formation and solidaristic civilization basics of public management and to determine its characteristics features in a transitive society.

Key words: public management, solidaryty civilization, mixed formation, modernization, formational modernization, civilizational modernization.

Проблеми становлення системи публічного управління в умовах цивілізаційного та формаційного розвитку суспільства стосуються будь-якої країни і пов'язані з певними соціально-економічними та культурними змінами в історичному контексті. Проте особливо гострими ці питання є для транзитивних країн, де виникає нагальна необхідність докорінних суспільних перетворень в умовах переходу від тоталітаризму до демократії, від редистрибутивної економіки до ринкової.

На непростих умовах розвитку транзитивних країн акцентують увагу найбільш авторитетні експерти світу, зокрема Дж. Сакс стосовно України пише: «Україна переживає не одну, а цілі три трансформації: переходит від диктатури до демократії, від колонії до самостійної нації та від економічного занепаду до оздоровлення і зростання. Небагатьом країнам в історії людства доводилося розв'язувати ці проблеми водночас» [7]. Цими словами сказано дуже багато, але не все. На думку О. Г. Білоруса, «...як і інші транзитивні країни, Україна переживає одночасну трансформацію політичної, економічної, соціальної системи та, що є найбільш складним, формування єдиної політичної нації і об'єднання цивілізаційно розірваних країн Сходу та Заходу на базі європейських цінностей» [2, с. 4]. Саме тому визначення основних сутнісних характеристик цивілізаційних і формаційних складових розвитку суспільства в умовах взаємозалежності країн, взаємопроникнення економік, політики та культури є надзвичайно актуальними науковими та практичними проблемами для транзитивних країн світу, зокрема й для України.

Питання періодизації розвитку суспільства за цивілізаціями та формаціями активно обговорюються в науковій літературі ще з XIX ст. Авторство теорії суспільно-економічних формацій належить К. Марксу. Проблеми формаційного та цивілізаційного розвитку суспільства широко розглядаються у працях Ф. Броделя, Д. Белла, М. Вебера, П. Сорокіна, Г. Кіссінджера, А. Тойнбі та ін. Особливого значення набувають праці представників інституціоналізму, а саме: представників американської та європейської наукової думки (Дж. К. Гелбрейта, Л. Гурвиця, Д. Норта), російських учених (О. Бессонової, Р. Нурієва, А. Шаститко), представників української школи (А. Гальчинського, В. Гейця, А. Гриценка, А. Чухна) та ін.

Запровадження сучасних цивілізаційних засад урядування перетворює публічне управління, публічну політику та публічну сферу

у «mainstream» наукових досліджень іноземних (С. Гантінгтон, Р. Буайє, Д. Осборн, Ф. Томпсон, І. Мальковська та ін.) та українських (В. Бакуменко, В. Баштанник, Ю. Ковбасюк, С. М. Серьогін, В. П. Трошинський та ін.) учених.

Однак процес співставлення основних положень змішаної формації та солідаристичної цивілізації із засадами публічного управління – далекий від завершення. Науковцями також ще не сформовано єдиної модернізаційної парадигми, як не існує і загальноприйнятого визначення понять формаційної та цивілізаційної модернізації, що є надзвичайно актуальним для розвитку України як повноцінного конкурентоспроможного партнера у світовому просторі.

Метою статті є обґрунтування відповідності основних зasad змішаної формації та солідаристичної цивілізації сутності публічного управління в транзитивних країнах. Вирішенню цієї мети сприятиме: розкриття змістовних аспектів формаційної та цивілізаційної парадигми; конкретизація основних положень змішаної формації та солідаристичної цивілізації розвитку людства; формулювання зasad публічного управління в умовах переходу до змішаної формації та солідаристичної цивілізації.

Ще в 1931 р. видатний австрійський математик К. Гедель довів «теорему про неповноту та відносну одночасність розвитку явищ і процесів». Із неї випливає, що жодна система не може бути до кінця пізнана зсередини, не маючи ієрархічного зв'язку з іншими системами вищого порядку, тому не існує повної формальної теорії, де були б доведені всі теореми, тобто у кожній системі завжди існує ще більша система, яка надає їй параметри розвитку, а також існують менші системи (підсистеми) як елементи структури даної системи, що визначають її властивості та умови розвитку [6, с. 52].

На сьогодні існує декілька наукових парадигм опису історичної логіки розвитку людства як єдиної цивілізації, тобто цивілізаційної системи, серед яких визначилися два основних методологічних підходи: один – формаційний (моністичний), інший – цивілізаційний (або плюралистичний).

Формаційна парадигма К. Маркса розкриває логіку зміни соціально-економічних формацій, що визначаються способом суспільного виробництва (єдністю продуктивних сил і виробничих відносин у суспільстві). Цивілізаційна парадигма Н. Данилевського, О. Шпенгlera, А. Тойнбі, П. Сорокіна визначає внутрішню логіку соціального розвитку як послідовність зміни системи локальних цивілізацій людства [8].

Порівнямо сутність і зміст формаційної та цивілізаційної парадигм пізнання суспільних процесів (табл. 1).

Таблиця 1

Змістовні аспекти формаційної та цивілізаційної парадигм пізнання суспільних процесів

Ознака	Формаційна парадигма	Цивілізаційна парадигма
Загальнонаукові принципи аналізу суспільних процесів	Принцип класичної загальнонаукової парадигми Р. Декарта – І. Ньютона	Принцип системно-синергетичного аналізу
Сутність категорій	Категорія «формація» відображає сутнісну сторону історичного розвитку	«Цивілізація» – відображає якісні особливості кожного ступеня історичного розвитку
Місце та роль людини в суспільних процесах	Реалізується гносеологічний підхід, а людина є суб'єктом пізнання об'єктивних процесів	Реалізується онтологічний підхід, де людина є суб'єктом пізнання за предметно-перетворювальної діяльності
Основна суперечність розвитку суспільства та форма її розв'язання	Суперечність між продуктивними силами і виробничими відносинами. Революційна зміна виробничих відносин і політико-юридичної надбудови	Суперечність між відносно самостійними індивідами і суспільством. Зміна форм суспільної залежності людей, нарощання свободи як сенс історії
Місце та роль держави в розвитку суспільства	Держава є надбудовою над економічним базисом, має класову природу та є знаряддям панівного класу	Держава є організаційним центром суспільства, що в легітимний спосіб забезпечує досягнення спільніх суспільно визначеніх цілей
Структура суспільства на певному історичному етапі розвитку	Суспільство складається з базису і надбудови. Базис – це сукупність домінантних виробничих відносин, які впливають на структуру політичної та ідеологічної надбудови. Надбудова – це ідеї, теорії, погляди і відповідні їм установи та організації, що породжуються базисом даного суспільства; до неї входять політичні й правові мораль, мистецтво, релігія, ідеї, філософія, держава, політичні партії, культосвітні та професійні установи й організації, церква тощо	Суспільство є органічною цілісною системою, яку утворюють політична, духовно-культурна, соціальна та економічна складові
Критерії підходу до типології держав	Перевага надається критеріям економічного характеру, оскільки економічний базис та існуючі прошарки (класи) суспільства суттєво впливають на його структуру та характер політичної надбудови, до якої належать держава та право	Перевага надається таким критеріям, як: культура, релігія, національне самовизначення, технічний розвиток
Недоліки існуючих парадигм	Відсутність власне юридичного підходу до розуміння сутності держави, у результаті чого предметом типології стає не стилки держава, скільки суспільний лад; типологія держав у рамках формаційного підходу не дає можливості пояснити всі суттєві відмінності, які існують між державами однієї суспільно-економічної формациї	Поліваріантність визначення базової категорії «цивілізація»; недооцінюються соціально-економічні фактори, що найчастіше визначають політику конкретної країни; критерії цивілізаційного підходу до типології держави не відображають сутності самої державної влади

Отже, за допомогою формаційної парадигми науковці вперше одержали цілісне уявлення про історичний розвиток суспільства. Академік А. Чухно зазначає, що розробка формаційного підходу дала можливість застосувати науковий принцип єдності історичного і логічного до розвитку суспільства та за безліччю різноманітних подій в історії людського суспільства побачити закономірні ступені руху суспільства до вершини цивілізації [9, с. 40].

Формаційний розвиток людства йде від стадії первісності, через роздвоєння на протилежні формaciї суспільства – політичну та економічну, до змішаної. Сутність політичної та економічної формаций інтегровано розкривається через аналіз таких інституціональних систем суспільства, як «східна» (політична формация) та «західна» (економічна формация) (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика східної та західної інституціональних систем

Сфера діяльності	Східна інституціональна система (політична формация)	Західна інституціональна система (економічна формация)
Економічна	Інститути централізованої економіки	Інститути ринкової економіки
Політична	Інститути унітарного (унітарно-централізованого) політичного устрою	Субсидіарні засади державного устрою
Ідеологічна, або культурна	Домінування ідеї колективних, надособистісних цінностей, тобто комунітарності культури	Домінуюча ідея індивідуальних, особових цінностей, або субсидіарна культура

На основі порівняння «східної» (політичної формациї) та «західної» (економічної формациї) інституціональних систем можна сформулювати головні особливості змішаної (гібридної, інтегральної або політико-економічної чи економіко-політичної) формациї (табл. 3).

Змішана формация одночасно характеризується помірною економічною, політичною, духовною нерівністю класів; пом'якшенням експлуатації працівників; здатністю управляти кризами економіки; можливістю подальшої трансформації тощо. Однак на сьогодні дедалі більшого поширення й сприйняття науковцями отримують положення цивілізаційної парадигми суспільного розвитку, яка будеться на принципах різноманітності його конкретних шляхів, на поліваріантності, альтернативності, багатофакторності історичних змін.

Цивілізація суспільства являє собою більш високу наднаціональну спільність людей, об'єднану цивілізаційною самосвідомістю (світоглядом, ідеологією, ментальністю), цивілізаційними інститутами (духовними, політичними, економічними, демосоціальними), в яких реалізується цивілізаційна самосвідомість; способом життя індивідів; матеріальними і духовними (архітектура, музика, живопис тощо) цінностями.

Характерні особливості змішаної формациї

Ознака	Змішана формация
Базис змішаної формациї	З одного боку, держава, а з іншого боку, економіка
Надбудова змішаної формациї	Входять ті складові та функції держави, які не є базисними: армія, поліція, культосвітні та професійні установи й організації та ін., а також право, що надає суспільству відносну самостійність від держави в змішаних формациях
Допоміжна сфера змішаної формациї	Громадянське суспільство, право, держава, церква
Соціально-змістовна сутність держави	Демократична, правова, соціальна, тобто зоорієнтована на інтереси середнього класу
Складові формацийної спільноти	Середній клас, національна еліта, виборні керівники і чиновництво
Визначальна соціально-класова складова	Середній клас
Мотив життєдіяльності людей змішаної формациї	Матеріальний інтерес, служіння спільноті, релігійні заповіді і слідування традиціям
Форма власності	Плюралізм форм власності — приватної, колективної, державної
Рівень розвитку продуктивних сил	Високий рівень розвитку продуктивних сил з високорозвищеною ринковою інфраструктурою
Соціальна спрямованість	Зоорієнтована на посилення соціальної спрямованості економіки
Наявність конкуренції	Переважають форми недосконалої конкуренції. Відбувається постійна конкуренція між політичними та економічними складовими за верховенство
Особливості координації господарських зв'язків	Оптимальне поєднання механізмів ринкового саморегулювання з широким використанням державних методів регулювання економіки за їх органічного поєдання та доповнення один одного
Роль церкви в умовах змішаної формациї	Церква є важливим регулятором відносин між базисної сферою формациї суспільства та соціумом, надаючи їм релігійний зміст
Можливість адаптації	Швидко адаптується
Рівень ефективності	Висока ефективність, тобто продуктивність, якість, ресурсозбереження та здатність розвиватися в умовах глобалізації

Цивілізаційний розвиток іде по спіралі: від міфологічної цивілізації, через індівідуалістичну і колективіску цивілізацію до солідаристичної цивілізації. Солідаристична цивілізація взаємопов'язана зі змішаною формациєю та демократичною правовою соціальною державою.

Профідною ідеєю солідаристичної цивілізації визначають ідею свободи, рівності та братерства людей. У солідаристичній цивілізації визнається відмінність людей за характером, здібностями, ментальністю, що дозволяє їм самим знайти своє місце в економічній формaciї. Але одночасно громадянське суспільство, держава і церква допомагають людям виявити здібності, пропонують їм на вибір різні робочі місця й соціальні статуси, спрямовують процес соціальної мобільності. Це суспільство рівних можливостей.

Більш розвиненою і пізньою солідаристичною цивілізацією стала буржуазно-соціалістична цивілізація (табл. 4).

Характерні особливості солідаристичної цивілізації (на прикладі буржуазно-соціалістичної цивілізації)

Ознака	Солідаристична цивілізація
Базис	Інститути публічної сфери (економічні, політичні, культурні, демосоціальні тощо)
Надбудова	Соціал-демократична ідеологія, ментальність, спосіб життя
Ідеологічна основа	Доктрина демократичного (буржуазного) соціалізму, яка проголосує цінності свободи, соціальної справедливості та солідарності
Цивілізаційна ієрархія	Включає до суб'єктів громадянського суспільства національну еліту (у тому числі представників плануючої системи за Дж. Гелбрейтом), бюрократію, різногохарактерну громадську об'єднання, громадськість
Сутність політичної демократії	Забезпечує права і свободи громадян, парламентську систему, загальне вибочче право, багатопартійність, право на опозицію, панування закону
Сутність економічної демократії	Передбачає контроль суспільства над економікою, різноманіття форм власності, провідну роль ринку, участь трудящих в управлінні економікою
Сутність демосоціальної демократії	Забезпечує соціальні права трудящих (на працю, освіту, лікування, житло, відпочинок, пенсії), ліквідує основні форми гніту, дискримінації, забезпечує умови для вільної самореалізації індивіда

У солідаристичній цивілізації визнається свобода індівідів, інституцій, організацій, але діють інститути, правила, принципи і норми, за якими на основі суперництва інтересів шляхом знаходження компромісу визначаються з перевагами і пріоритетами. Це — розвинене право, система законів, що регулюють усі сфери суспільного життя. Солідаристична цивілізація узгоджує конфліктуючі інтереси і обмежує можливість надання будь-якій групі такої економічної, політичної, ідеологічної влади, яка б дозволяла її ставити власні інтереси і погляди інших.

У даному контексті Ю. В. Ковбасюк зазначає, що важливим джерелом і процесом вирішення соціальних протирів у суспільствах є модернізація [5, с. 22].

У рамках теорії соціальних змін модернізація — це «складна сукупність економічних, соціальних, культурних, політичних змін, що відбуваються в суспільстві у зв'язку з процесом індустріалізації, освоєння науково-технічних досягнень» [4] (переклад наш. — О. О., Н. О.). У більш широкому визначенні модернізація — суспільний процес, включаючи індустріалізацію, у процесі якого несучасні суспільства та суспільства, що розвиваються, стають сучасними і розвиненими, тобто модернізованими [3].

Слід зазначити, що проблеми модернізації необхідно розглядати і в стадійно-формаційній або ж цивілізаційній «системі координат» суспільного розвитку, оскільки відомо, що соціальна еволюція і соціальна революція являють собою якісний перехід суспільств і людства від однієї формациї і цивілізації до інших. Відповідно до

цього виокремлюють формаційну та цивілізаційну модернізації.

Формаційна модернізація – це процес удосконалення формаційної структури суспільства в результаті реалізації потреб та інтересів правлячої еліти (плануючої системи – за визначенням Дж. Гелбрейта) і провідного класу щодо більш раціонального та ефективного функціонування суспільства.

Цивілізаційна модернізація – це процес удосконалення цивілізації, викликаний зовнішніми (або внутрішніми) викликами (Тойнбі) у результаті зміни умов зовнішнього (у тому числі інституціонального) і внутрішнього середовища.

Сучасний суспільний прогрес – це розвиток суспільств до змішаної формації, солідаристичної цивілізації, до постіндустріального (інформаційного) типу. При цьому потрібно враховувати, як пише Д. Белл, що термін «постіндустріалізм» належить насамперед до змін у соціальній структурі (техніко-економічному ладі) суспільства та лише побічно – до змін у державному устрої та культурі [1].

Розвиток суспільств (окрім формаций, цивілізацій, окрім публічних сфер і т.п.) включає перехідні періоди. Для країн, що перебувають у перехідному періоді до солідаристичної цивілізації та змішаної формації по мірі розвитку демократичних інститутів і процесів та набуття суспільством ознак суб'єкта управління, авторитарне державне управління трансформується в демократичне публічне управління (від латинського слова *publicus* – суспільний, народний). Тобто в сучасних умовах, коли багато складових політичної системи у транзитивних країнах ще не сформувалися повною мірою, саме публічна політика постає єдиним виразником загальних інтересів усіх верств суспільства.

Публічне управління – це управління, що здійснюється на основі волевиявлення громади (колективу людей) та реалізується суб'єктами, визначеними громадою, для задоволення потреб і досягнення цілей громади як об'єкта управління (табл. 5). Відповідно, публічне управління – це перш за все управління людьми.

Звертаючись до людей, органи публічної влади впливають на них індивідуально і через їх різні об'єднання, створені природним шляхом або за бажанням людей (наприклад, партії). У свою чергу, громадяни, їх колективи, суспільство реагують на публічне управління і встановлюють зворотні зв'язки з органами, державою в цілому.

Отже, вкрай важливим для солідаристичної цивілізації та змішаної формації суспільства є усвідомлення громадянами країни необхідності солідарності суспільства та держави. При цьому сильна публічна політика можлива лише на базі інтенсивного розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки, громадянського суспільства, громадянської культури та солідарності, що має велике значення для приватного життя членів суспільства і політичного волевиявлення громадян.

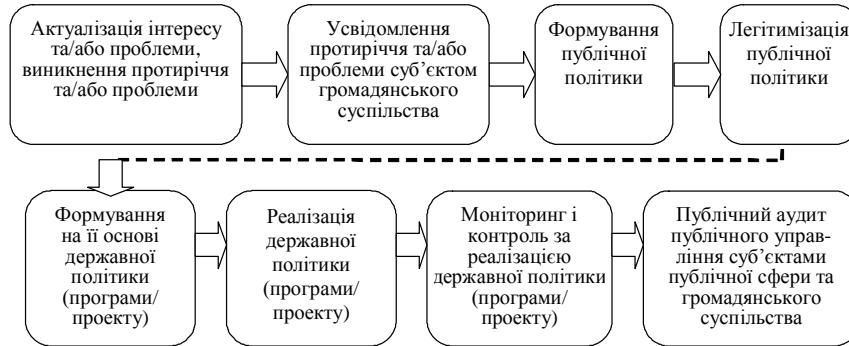
Зазначене свідчить про адекватність основних положень солідаристичної цивілізації та змішаної формації зasadам публічного управління.

Таблиця 5

Характерні особливості публічного управління в умовах переходу до змішаної формації та солідаристичної цивілізації

Ознака	Публічне управління
Тип цивілізації	Солідаристична цивілізація
Тип формації	Змішана формація
Тип держави	Демократична, правова, соціальна держава
Суб'єкти публічного управління	Громада: громада села, селища, району, міста, країни, світове товариство, а також суб'єкти громадянського суспільства, у тому числі недержавні (об'єднані спільними інтересами) організацій, професійні, конфесійні, корпоративні та ін.
Управлінська ланка суб'єктів управління	Органи публічного управління: інституції, обрані шляхом прямих виборів та їх виконавчі структури; посадові та службові особи, обрані шляхом прямих виборів; посадові та службові особи, призначенні інституціями та їх виконавчі структури
Специфічний елемент системи публічного управління (визначальна складова серед суб'єктів публічного управління)	Населення країни та групи інтересів, які в умовах солідаристичної цивілізації та змішаної формації визначають, стверджують, контролюють та оцінюють прямим або представницьким способами: цілі суб'єктів громадянського суспільства, у тому числі органів публічного управління, стратегічні програмні рішення з їх досягненням; шляхи задоволення потреб колективу та вирішення значущих для спільноти поточних проблем; результативність і ефективності публічного управління
Об'єкт публічного управління	Політична, економічна, соціальна, культурна (духовна) та інші найбільш важливі сфери суспільного життя
Предмет публічного управління	Формування та реалізація цінностей і цілей людського колективу, громади та суспільства
Засади публічного управління	Адекватні основним положенням змішаної формації та солідаристичної цивілізації, базуються на цінностях громадянського суспільства та демократизації суспільних процесів
Результативність і ефективність системи публічного управління	Висока ефективність, тобто продуктивність, якість, ресурсозбереження та здатність розвиватися в умовах глобалізації
Характер публічної політики	Рекомендаційний характер політики спільнотам, інститутам, суспільним сферам, що є самостійними (тобто вільними і відповідальними)

Успішне досягнення цілей усіх суб'єктів і суспільства в цілому можливе за умови формування компромісних інтересів і цілей, що на сучасному етапі розвитку можливе за умов реалізації певної моделі публічного управління (рисунок).

Модель публічного управління, що забезпечує формування компромісних інтересів і цілей суб'єктів громадянського суспільства

Слід зазначити, що реалізація державної політики забезпечується механізмом держави, визначальною складовою якого є інституції системи державного управління. При цьому державне управління поширяється на складові публічної сфери, зокрема економічна сфера в даному випадку розуміється як одна з головних підсистем змішаної форматії.

Таким чином, суспільний розвиток України як якісна зміна всієї структури суспільства обумовлює об'єктивну необхідність впровадження основних засад публічного управління. Проведені дослідження дають підстави стверджувати, що публічне управління у транзитивних країнах як управління суспільством змішаної форматії та солідаристичної цивілізації повинно ґрунтуватися на цінностях цивілізаційного та форматійного розвитку, громадянського суспільства, забезпечувати максимальне включення громадян до управління суспільством, країною і державою для досягнення легітимно розроблених і визнаних цілей прогресу, забезпечувати пошук компромісів або усунення соціальних, економічних і політичних протиріч у суспільстві. Через систему публічного управління формується солідарність між суспільством країни та державою як системою відносин, спрямованих на реалізацію цінностей суспільства, досягнення цілей публічної політики, а також створення конкурентоспроможної держави, визначальними характеристиками якої є верховенство права і розвинена правова культура, збалансована представницька демократія, ефективне самоврядування та новий публічний менеджмент.

Усе вищезазначене вимагає подальшого дослідження теоретико-методологічних засад модернізації системи державного управління

в сучасному трансформаційному суспільстві та пошуку нового змісту і форм взаємодії людини і громади, громади і суспільства, суспільства і системи публічного управління, системи публічного управління і держави, інституцій та інститутів механізму держави і людини.

Список використаних джерел

1. **Белл Д.** Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл ; пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 2004. – 994 с.
2. **Білорус О. Г.** Транзитивні країни у світосистемі постіндустріального глобалізму/О. Г. Білорус// Економічний часопис – ХХІ. – 2013. – Вип. 07 – 08(1). – С. 3 – 6.
3. **Большой толковый социологический словарь (Collins)** : пер. с англ. – М. : Вече : АСТ, 1999. – Т. 1 (А – О). – 544 с.
4. **Красильщиков В. А.** Шанс на обновление России (зарубежный опыт модернизации и российской перспективы) / В. А. Красильщиков, Г. М. Зиборов, В. А. Рябов // Мир России. Социология. Культурология. – 2009. – № 1. – С. 54 – 76.
5. **Модернізація** державного управління та європейська інтеграція України : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2013. – 120 с.
6. **Пашкус Н. А.** Современные теории управления: теории менеджмента на пороге XXI века / Н. А. Пашкус, В. Ю. Пашкус, З. А. Савельева. – СПб. : Сентябрь, 2002. – 268 с.
7. **Сакс Дж.** Нова карта світу / Дж. Сакс // The Economist. – 2000. – 24 – 30 черв.
8. **Тойнби А. Дж.** Исследование истории. В 3 т. Т. 1. / А. Д. Тойнби ; пер. К. Я. Кожурина. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 2006. – 407 с.
9. **Чухно А.** Цивілізаційні і форматійні підходи та їх роль в економічній теорії та суспільній практиці / А. Чухно // Економіка України. – 2001. – № 6. – С. 39 – 47.

List of references

1. **Bell D.** Gryaduschee postindustrialnoe obschestvo. Opyit sotsialnogo prognozirovaniya / D. Bell ; per. s angl. pod red. V. L. Inozemtseva. – M. : Academia, 2004. – 994 s.
2. **Bilorus O. H.** Tranzytyvnі kraiyny u svitosystemi postindustrialnogo hlobalizmu / O. H. Bilorus // Ekonomichnyi chasopys – KhKhI. – 2013. – Vyp. 07 – 08(1). – S. 3 – 6.
3. **Bolshoy tolkoviyi sotsiologicheskiy slovar (Collins)** : per. s angl. – M. : Veche : AST, 1999. – T. 1 (A – O). – 544 s.
4. **Krasilschikov V. A.** Shans na obnovlenie Rossii (zarubezhnyiy opyt modernizatsii i rossiyskoy perspektivy) / V. A. Krasilschikov, G. M. Ziborov, V. A. Ryabov // Mir Rossii. Sotsiologiya. Kulturologiya. – 2009. – № 1. – S. 54 – 76.
5. **Modernizatsiia** derzhavnoho upravlinnia ta yevropeiska intehratsiia

Teoriia ta istoriia derzhavnogo upravlinnia

Ukrainy : nauk. dop. / avt. kol. : Yu. V. Kovbasiuk, K. O. Vashchenko, Yu. P. Surmin [ta in.] ; za zah. red. Yu. V. Kovbasiuka. – K. : NADU, 2013. – 120 s.

6. **Pashkus N. A.** Sovremennye teorii upravleniya: teorii menedzhmenta na poroge XXI veka / N. A. Pashkus, V. Yu. Pashkus, Z. A. SavelEva. – SPb. : Sentyabr, 2002. – 268 s.

7. **Saks Dzh.** Nova karta svitu / Dzh. Saks // The Economist. – 2000. – 24 – 30 cherv.

8. **Toynbi A. Dzh.** Issledovanie istorii. V 3 t. T. 1. / A. D. Toynbi ; per. K. Ya. Kozhurina. – SPb. : Izd-vo SPb. un-ta, 2006. – 407 s.

9. **Chukhno A.** Tsyvilizatsiini i formatsiini pidkhody ta yikh rol v ekonomichnii teorii ta suspilnii praktytsi / A. Chukhno // Ekonomika Ukrainy. – 2001. – № 6. – S. 39 – 47.

Надійшла до редколегії 09.12.14

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35

Євген ГЕССЕН

Національна академія державного управління
при Президентові України

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНОГО РУХУ ЕТНІЧНИХ НІМЦІВ СРСР

Розглядається політика та механізми впливу органів державної влади СРСР на національно-реабілітаційний рух радянських німців. Аналізуються методи взаємодії із Всесоюзним товариством радянських німців «Відродження».

Ключові слова: механізми державного управління, реабілітація репресованих народів, національні громади, радянські німці, німці України, громадянське суспільство, євроінтеграція.

Евгений Гессен. Государственная политика советской власти по отношению к национальному движению этнических немцев СССР

Рассматривается политика и механизмы влияния органов государственной власти СССР на национально-реабилитационное движение советских немцев. Анализируются методы взаимодействия с Всесоюзным обществом советских немцев «Возрождение».

Ключевые слова: механизм государственного управления, реабилитация репрессированных народов, национальное общество, советские немцы, немцы Украины, гражданское общество, евроинтеграция.

Yevhen Hessen. State policy of Soviet power in relation to the national movement of ethnic Germans of the USSR

Politics and mechanisms of influence of the USSR's state authorities on the

© Гессен Є. Є., 2014